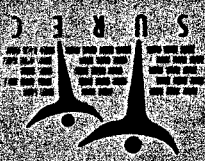

Ministry of Economic Affairs and Finance of Ukraine

Ministry of Economic Affairs and Finance of Ukraine

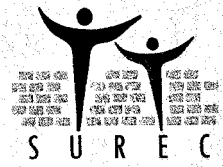
Владимир Бонч
Світлана Мітрася
(переклад)

Шлях до зони вільної торгівлі між ЄС та Україною: виклики та можливості для торгівлі та інвестицій

Cesta k zóne voľného obchodu medzi EÚ a Ukrajinou: výzvy a príležitosti pre obchod a investície

2011

Vladimír Benč
Svitlana Mytryayeva
(editori)

ШЛЯХ ДО ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ МІЖ ЄС ТА УКРАЇНОЮ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ТОРГІВЛІ ТА ІНВЕСТИЦІЙ

Владімір Бенч
Світлана Мітряєва
(редактори)

Автори:
Пер Ботольф Маурсет, Володимир Головка, Ігор Жигір, Дмитро Покришка,
Олексій Молдован, Володимир Приходько

Прешов/Ужгород, квітень 2011

© Research Center of the Slovak Foreign Policy Association, n. o. (RC SFPA)
Hviezdoslavovo nám. 14
811 02 Bratislava
Slovak Republic
www.sfpa.sk

Графічний дизайн та друк: АДІН, т.о.в.

Авторські тексти та їх переклади представлені в книзі без мовних корекцій.

norway
grants

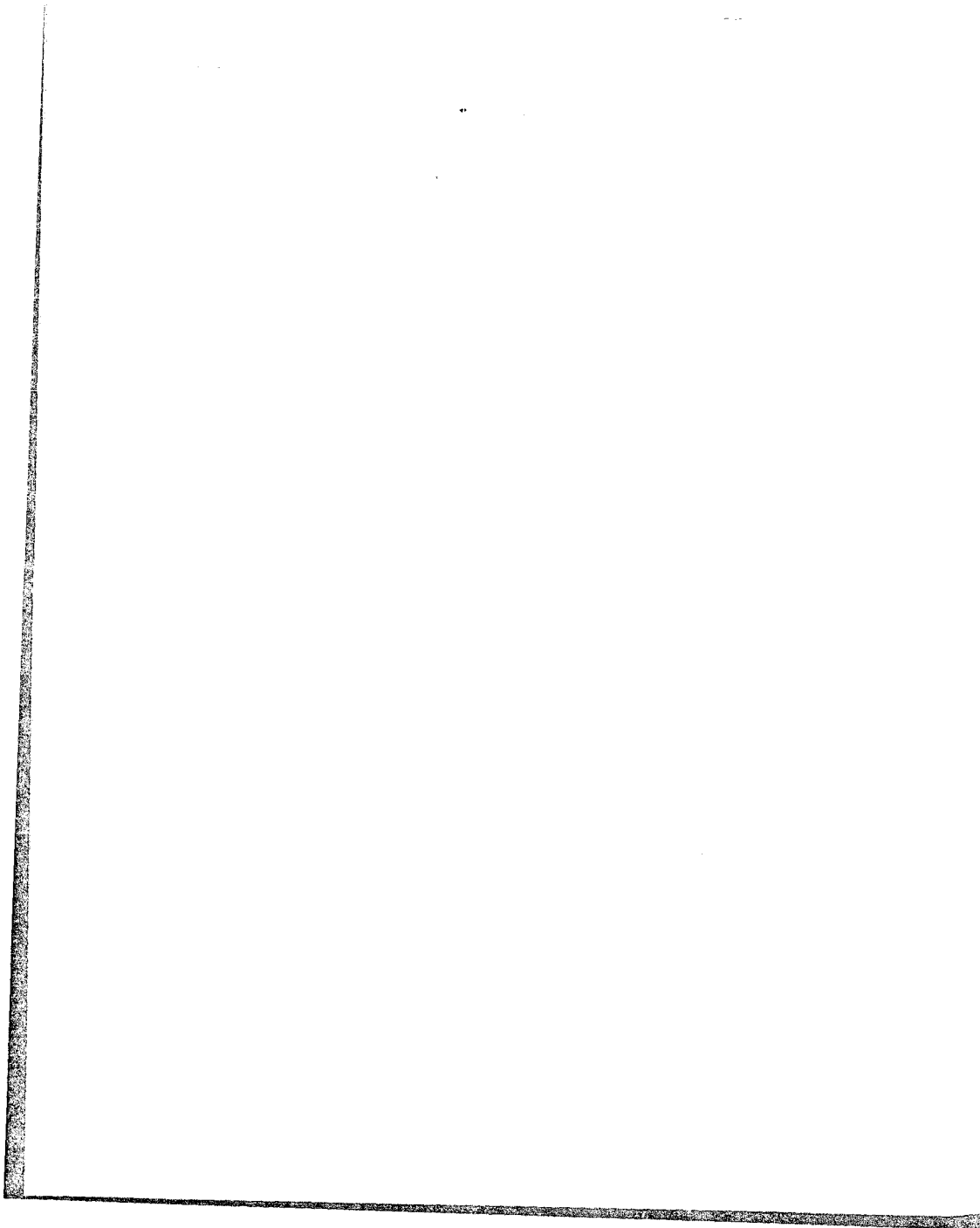

Дана публікація видана за підтримки Норвезького фінансового механізму (www.eeagrants.sk) та державного бюджету Словацької Республіки. Публікація була розроблена у рамках проекту «Slovak-Ukraine Research and Educational Centre (SUREC) - NFM SK 0105» (www.sfpa.sk/surec).

ISBN 978-80-89356-20-1

Владімір БЕКЧ
Світлана МІТРЕВА
(редактори)

**Шлях до зони вільної
торгівлі між ЄС та Україною:
виклики та можливості для
торгівлі та інвестицій**

Зміст

Інтеграція без членства – економічні відносини між Норвегією та ЄС	6
<i>Пер Ботольф Маурсет</i>	
Можливості зон торгівлі для України: ЄС, Митний союз ЄврАзЕС, СНД	51
<i>Володимир Головка</i>	
Переговори про зону вільної торгівлі між ЄС та Україною: торг є доречним?	71
<i>Ігор Жигір</i>	
Аналіз торгівлі між ЄС та Україною	89
<i>Дмитро Покришка</i>	
Напрями та пріоритети підвищення інвестиційної активності між ЄС/ Словаччиною та Україною	108
<i>Олексій Молдован</i>	
Реновація спеціальних правових режимів інвестиційної діяльності – актуальна потреба для України	123
<i>Володимир Приходько</i>	
Реформа бізнес-середовища в Україні	138
<i>Олексій Молдован</i>	

Інвестиційна активність України та ЄС зараз знаходиться на досить помірному рівні. При цьому, інвестиції здійснюються практично в одному напрямі – з ЄС в Україну, тоді як у зворотному фіксується пасивність вітчизняного бізнесу та намагання заходити в ЄС через офшорні компанії. Ще гірша ситуація з інвестиційною діяльністю в ЦСЕ. Потенціал для взаємного інвестування у даному регіоні для України та її сусідів залишається нереалізованим.

Водночас, Україна відчуває гостру потребу в іноземних інвестиціях, особливо з країн ЄС. Останні здатні принести в Україну не лише гроші, а й технології та високу ділову культуру, чого наразі бракує Україні. Крім того, українські компанії також вже готові до розширення інвестицій в ЄС.

Україна має значні конкурентні переваги у боротьбі за капітал в регіоні ЦСЕ. Водночас, вони частково були нівельовані через несприятливе бізнес-середовище. Усвідомлюючи цей факт, у 2010 році держава розпочала комплекс реформ, спрямованих на усунення бар'єрів для іноземних інвестицій. Попри численні суперечливі рішення, очікується, що названі реформи зроблять бізнес-середовище значно більш привабливим для іноземних інвесторів.

Крім того, уряд розробив інформаційну базу даних з привабливими інвестиційними проектами, яка повинна показати інвесторам, які можливості вони мають в Україні та в яких галузях економіки їх присутність особливо вітається. Названі рішення мають надати імпульс збільшенню інвестицій ЄС в Україну.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ

1. Мовчан В., Кобилянська А., Сисенко Н. Економічна інтеграція і кооперація: Україна та ЄС. Підсумки 2009 року // *International Review*. – 2009. – № 4. – Режим доступу: www.dipacadem.kiev.ua/assets/files/bullets/Review-4_Ukr.2009.doc
2. Індекс інвестиційної привабливості України у першому кварталі 2011 року зріс до показника 3,40/ Ліга-Бізнес - Режим доступу до документу: <http://news.liga.net/ukr/news/NU111455.html>
3. Зона вільної торгівлі з ЄС залучить в Україну до 16 млрд. євро інвестицій – депутат Плотников / УНІАН - Режим доступу до документу: <http://economics.unian.net/ukr/detail/82785>
4. Кабмін сформував базу даних інвестпроектів до 2014 р. вартістю 1,1 трлн грн [Електронний ресурс] / РБК-Україна. - Режим доступу до документу: <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/kabmin-sformiroval-bazu-dannyh-investproektov-do-2014-g--26012011105300>

Реновація спеціальних правових режимів інвестиційної діяльності – актуальна потреба для України (на базі аналізу інвестиційної практики прикордонних регіонів України та Євросоюзу).

Володимир Приходько*

Узагальнення перспектив та актуального стану інвестиційної практики прикордонних регіонів України та Євросоюзу посідає помітне місце у комплексі міждисциплінарних досліджень, присвячених проблематиці утворення зони вільної торгівлі між Україною та Євросоюзом.

Україна та Словаччина володіють достатнім потенціалом для нарощування співпраці як на міждержавному, так і на міжрегіональному рівні, обміну практичним досвідом і технологіями реформування багатьох галузей економічного і суспільного життя. Світова економічна криза 2008-2010 років, її драматичний перебіг в Україні та Словаччині, що мав наслідком відчутний спад ВВП, вказали на ключові виклики для обох держав, які вимагають енергійних і нетрадиційних рішень.

У першу чергу це спільні для партнерів демографічні проблеми, проблеми енергетичної безпеки, безробіття і гнучкості ринку праці, переборення корупції та забезпечення прозорого державно-приватного партнерства. Акту-

**Володимир Приходько - Старший науковий співробітник Регіонального філіалу Національного інституту стратегічних досліджень місті Ужгороді, кандидат історичних наук.*

альними залишаються необхідність диверсифікації виробництва та переборення депресивності і нерівномірності розвитку окремих територій⁵⁸.

Важливу роль у стимулюванні галузевого розвитку економіки країни, переборенні регіональних диспропорцій грає і той факт, що самоврядні краї Словачької Республіки є реципієнтами передбаченої в бюджеті Євросоюзу на 2007 – 2013 р.р. цільової допомоги на регіональний розвиток, яка дозволяє компенсувати затрати інвесторів на розвиток інфраструктури, підготовку персоналу та інші цілі при здійсненні в цих регіонах проектів розвитку виробництва та створення робочих міст. Висока інтенсивність такого роду виплат відображена у нижче приведеній графіці.

Велику ресурсну та інвестиційну привабливість має економіка України та її регіонів.

Позитивних можливостей для українсько-словацької співпраці додають вступ України до Світової організації торгівлі та приєднання її до європейського енергоринку. Є сподівання й на те, що у найближчій перспективі нових якісних змін двостороннє співробітництво зазнає після підписання угод між Україною та Євросоюзом про режим вільної торгівлі, безвізовий режим та набуття Україною статусу асоційованого члена європейського співтовариства. Підписання угод України та Євросоюзу з цих питань в щорічному посланні Президента України до українського народу, віднесено до найвищих пріоритетів зовнішньої політики України⁵⁹.

Негативними і водночас спонукаючими чинниками для України є велика зношеність основних фондів та інфраструктури, необхідність остаточного формування ринку землі. На часі якомога швидшої імплементація нового Податкового Кодексу, ухвалення стабільного законодавства щодо стимулювання та гарантій іноземних інвестицій, здійснення адміністративної, судової та освітньої реформ, перехід до страхової медицини.

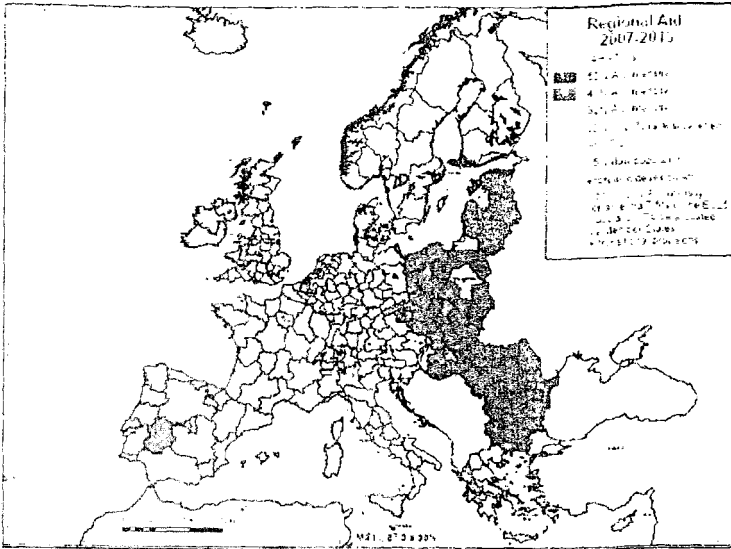
Необхідність реновації інструментів реалізації інвестиційної політики України, спеціальних правових режимів стимулювання інвестиційної діяльності 2010-2011 рр. неодноразово констатувалася на вищому політичному рівні.

Політичну волю на створення в Україні сприятливого інвестиційного середовища, перетворення інвестиційної діяльності в рушійний важіль модернізації держави та її економіки продемонструвала презентація інвестиційної рефор-

⁵⁸ Жаліло Я.А., Бабанін О.С., Белінська Я. В. та ін. (За ред. Жаліло Я.А.). Економічна криза в Україні. - Київ: НІСД, 2009, с. 4-21.

⁵⁹ Послання Президента України Віктора Януковича до українського народу (з Експертною доповіддю НІСД «Україна XXI століття. Стратегія Реформ і суспільної консолідації)/ укладач А.В.Єрмолаєв. – К.: НІСД, 2010. – с.17-18.

EU Regional Aid Map 2007 - 2013

Polish Information and Foreign Investment Agency

ми, яка відбулася 6 квітня 2011 року під головуванням Президента України В.Ф.Януковича за участю вищого політично-державного істеблшменту⁶⁰.

Позитивним сигналом на адресу міжнародних та вітчизняних інвесторів пролунали, зокрема, заяви про відновлення дії спеціальних економічних зон (СЕЗ) та територій пріоритетного розвитку (ТПР), необхідність застосування засад кластерного розвитку економіки, ініціатива про проведення в українських Карпатах Зимових Олімпійських Ігор 2022 р.

Трансформовано систему управління інвестиційної діяльності у вигляді Робочої групи з питань реалізації національних проектів при Адміністрації Президента України, Міністерств економічного розвитку та торгівлі, інфраструктури і освіти, науки, молоді та спорту, державних Агентств інвестицій та розвитку і інновацій.

Важливим кроком лібералізації інвестиційного поля став новоухвалений закон України «Про містобудівельну діяльність», звільнення від податку на прибуток готелів, туристично-рекреаційних об'єктів.

⁶⁰ <http://www.president.gov.ua/news/19730.html>

Урядом визначені пріоритетні галузі бюджетної та адміністративної підтримки (авіа-, суднобудування, агропромисловий комплекс, енергетика). Здійснюються послідовні заходи зі спрощення процедур дозвільної системи, реалізуються на засадах державно-приватного партнерства масштабні заходи з оновлення транспортної, готельної та спортивної інфраструктури у ході підготовки до Чемпіонату Європи з футболу 2012 року.

У надрах Парламенту та Міністерства економіки і торгівлі дозрівають концепція Закону України «Про спеціальні (вільні) економічні зони та території пріоритетного розвитку України», проект Закону України «Про експортно-виробничу зону «Закарпаття»⁶¹, законопроекти «Про індустріальні (промислові) парки»⁶², «Про територію перспективного розвитку».

За підтримки Закарпатської та Сумської обласних державних адміністрацій практично реалізуються проекти індустріальних парків автоагрегатної промисловості в селі Соломоново Ужгородського району Закарпатської області та на території промислового майданчика ВАТ АК «Свема» у місті Шостка Сумської області⁶³.

Водночас слід констатувати, що під впливом першочергових потреб нейтралізації кризових явищ в економіці, завдань подолання бюджетного дефіциту, інвентаризація діючих та інституціоналізація нових інструментів стимулювання інвестиційної активності, все ще не перебуває у числі першорядних питань законотворчої та розпорядчої діяльності Верховної Ради і Уряду України. Про це свідчить обмежений спектр ефективних та надійних преференцій для інвестора в нормативно-інструктивних актах Уряду.

На сьогоднішній день продовжують існувати в залишковому стані Закони про СЕЗ та ТПР, вихолощені ще в 2005 році. Порядок утворення та діяльності спеціальних митних зон у відповідності до вимог Кіотської Конвенції спрощення та гармонізації митних процедур міститься у діючому Митному Кодексі України. Ускладнено критерії ввезення на територію України для новостворюваних виробництв енергозберігаючого обладнання, устаткування та приладів, які не виробляються в Україні, без сплати ввізного ПДВ та мита. Позитивною слід вважати систему урядової підтримки інвестиційних проектів, передбачену Постановою Кабінету Міністрів №308 від 17.03.2011.

Як неодноразово відзначалося міжнародними експертами, у практиці інвестиційної діяльності на території України не подолані рудименти планово-директивної системи та ручного управління інвестиційним процесом, над-

⁶¹ <http://ukrproject.gov.ua/news/industrialni-parki-krok-do-pokrashchennya-investitsiinogo-klimatu>

⁶² http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_2?id=&pf3516=3071&skl=7

⁶³ http://gska2.rada.gov.ua:7777/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=39668

мірне податкове та соціальне і інфраструктурне навантаження на інвестора, помітні перешкоди в забезпеченні цивілізованого доступу інвестора до земельних та інших видів природних ресурсів, діючої інженерної інфраструктури на територіях здійснення інвестиційних проектів.

Актуальними на нинішньому етапі є притаманні світовій практиці форми взаємодії інвесторів та органів державної виконавчої влади і місцевого самоврядування. Це наведені нижче:

- Зарахування вартості проектних, будівельних робіт по облаштуванню митної інфраструктури, підключенню до інженерних мереж в обсяги майбутніх платежів з податку на прибуток;
- Звільнення від дольової участі в розвитку інженерної соціальної інфраструктури на територіях сіл, районів;
- Відшкодування частини витрат підприємств (до 50%) на підготовку та перепідготовку кадрів;
- Резервування земельних ділянок для реалізації інвестиційних проектів з мінімальними ставками орендної плати, або ціни при викупі, передача в концесію.

Прояви консервативного підходу державного істеблішменту до роботи з інвесторами наведені нами нижче в порівняльній таблиці, укладеній на основі досліджень фахівців Агентства Міжнародного Розвитку США, Міжнародної Фінансової Корпорації та Світового Банку.⁶⁴

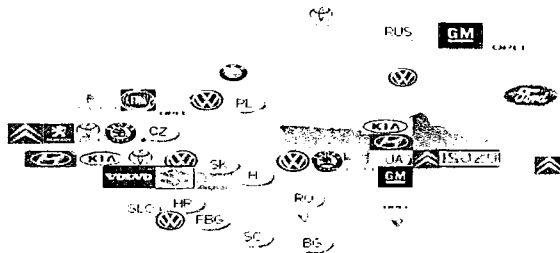
⁶⁴ FIAS. Special Economic Zones. Performance, lessons, learned, and implications for zone development. April 2008. The World Bank Group. 1818 H Street, NW. Washington, DC 20433. P. 50-54,68. Available online at www.fias.net. USAID. Проект з питань вступу України до СОТ та сприяння інвестування. Покращення промислової бази України та залучення прямих іноземних інвестицій: розвиток індустріальних парків. 27 березня 2006 р. С. 20-26.

Схема здійснення інвестиційного процесу в умовах ринкової та адміністративно-регульованої системи

Етапи інвестиційних процесів	Ринкова система	Адміністративно-регульована система
Мотивація інвестиційної діяльності	Розвиток держави, міжнародний престиж держави, безпека, оборона, соціальні програми, прибуток приватних інвесторів, розвиток малого, середнього бізнесу, вивалдження інновацій.	Зміцнення державної могутності, пріоритетність групи "А" над групою «Б». Збільшення затрат на ВПК та адміністративний апарат.
Прогнозування та програмування інвестицій	Підтримка державою програм по окремих напрямках розвитку науки та техніки, розвитку базових, пріоритетних галузей економіки.	Комплексна програма розвитку НТП на 20 років. Основні напрямки економічного та соціального розвитку на 5-10 років. Схеми розвитку та розміщення галузей і регіонів на 15 років.
Обґрунтування доцільності інвестицій	Оцінка інвестиційних ризиків. Бюджетизація капіталу. Розрахунок життєвого циклу інвестицій. Розробка бізнес-планів інвестиційних проєктів.	Розробка галузевих схем розвитку та розміщення. Рішення виконавчих органів влади. Розрахунок показників загальної та порівняльної ефективності капіталовкладень та співставлення їх з нормативами.
Страховання інвестицій	Державна система страхування інновацій. Приватна система страхування інвестицій.	Відсутня.
Державне регулювання інвестиційного процесу	Податкові пільги та канікули, субсидії та субвенції, амортизаційні пільги, стимулюючі режими інвестиційної діяльності, державна кредитна політика центральних банків	Відсутня.
Планування	Визначення державних пріоритетів. Індикативне планування.	Розробка перспективних і поточних планів капітальних вкладень і будівельно-монтажних робіт, планів підрядних робіт, проєктно-дослідних робіт в галузевих розрізах. Розробка та затвердження титульних списків будівництва.
Фінансування	Фінансування з бюджету соціальних програм та оборони. Державне субфінансування підприємництва. Приватний та акціонерний капітал.	Розробка планів фінансування капітальних вкладень. Створення централізованих фондів вкладень міністерств та відомств. Державне кредитування будівництва.
Проектування	Розробка проєктів приватними інжинірингово-консалтинговими фірмами, фірмами-девелоперами. Розробка проєктів на конкурсній основі та їх реалізація через тендери.	Державні проєктні інститути. Перспективні та поточні плани проєктно-дослідних робіт, титульні списки проєктно-дослідних робіт для майбутнього будівництва. Завдання на проектування. Державне нормативне інше творення.
Забезпечення інвестицій матеріально-сировинною базою	Оптові поставки через товарно-сировинні біржі. Комплексні поставки по прямих комерційних договорах.	Розподіл держпланом важливих видів продукції. Фінансування ресурсів. Постачання через територіальні органи матеріально-технічного постачання.
Освоєння інвестицій	Будівництво об'єктів "під ключ" проєктно-будівельними фірмами (девелоперами) по контрактах з інвесторами.	Виконання робіт підрядним та господарським способом по планах капітального будівництва та договорів з генпідрядними і субпідрядними організаціями.
Підготовка до виробництва продукції	Відсутня.	Виконання пуско-налагоджувальних робіт в перелітковий період та після введення об'єктів в експлуатацію.
Попередня задача в експлуатацію	Відсутня.	Приймання об'єктів робочими комісіями
Кінцева задача в експлуатацію	Приймання об'єктів інвесторами з гарантійними термінами.	Приймання об'єктів державними комісіями.

У післякризову добу в середовищі істеблїшменту обох країн стає все більше прихильників того, що імперативом подолання наслідків кризи, створення надійного підґрунтя для забезпечення сталого розвитку і підвищення якості життя як для Словаччини так і для України є рух до економіки, що базується на знаннях та інноваціях.

Рух інвестицій у східному напрямку Виробництво автомобілів та автобусів: ЦЕНТРАЛЬНА ТА СХІДНА ЄВРОПИ

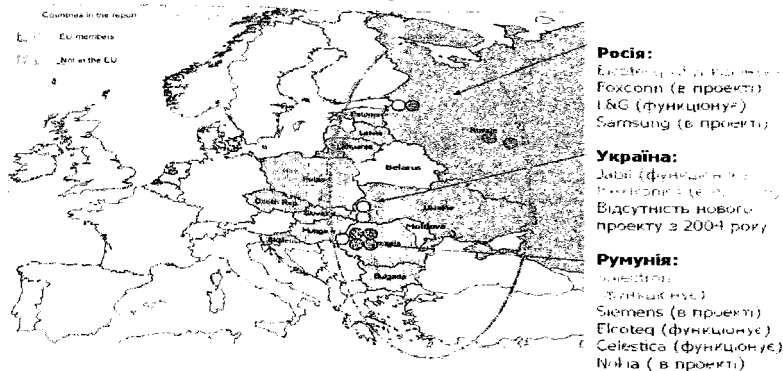
Пошук нових орієнтирів українсько-словацького співробітництва веде до неминучої констатації, що економіки України та Словаччини, зокрема їх прикордонні регіони, являють собою один з найпривабливіших в Центральній та Східній Європі плацдармів світового аутсорсінгу, зокрема в таких галузях машино- і приладобудування як автомобільна електротехнічна і електронна промисловість, виробництво необхідних для них компонентів⁶⁵.

Українсько-словацьке прикордоння як привабливий плацдарм світового аутсорсінгу спирається на близькість підприємств України та Словаччини до потенційних споживачів, розмаїття транспортно-логістичні можливості для забезпечення усього комплексу мультимодальних перевезень, високий рівень розвитку існуючої транспортної мережі у вигляді залізниць, автомобільних доріг, водних та повітряних шляхів та їх високий інвестиційний рейтинг, закріплений належністю до 5-го Критського транспортного коридору.

Великий простір для співпраці в інвестиційному та інноваційному розвитку представляють прикордонні регіони обох країн, які мають значний і в недостатній мірі використовуваний для цих цілей науково-технічний потенціал.

⁶⁵ Графіка укладена за матеріалами Закарпатського інвестиційного агентства 2004-2007 років.

Рух інвестицій у східному напрямку: електронна промисловість

Адекватною відповіддю органів державно-виконавчої влади та місцевого самоврядування України та Словаччини на цю проблему стало прийняття середньострокових (на період до 2017 року) регіональних програм сталого розвитку регіонів та рамкових угод про транскордонне співробітництво, в яких передбачена активізація міжнародної співпраці в інвестиційно-інноваційних проектах. Цій же меті відповідає розгортання в прикордонних регіонах діяльності мережі державних, комунальних та корпоративних регіональних інноваційних центрів, інвестиційних агентств та агентств регіонального розвитку⁶⁶.

СХЕМА діяльності Агентства з інвестицій по управлінню інвестиційними процесами

Формування баз даних

Законодавча, нормативна база
Майно, технічний, технологічний потенціал
Кадровий потенціал
Бізнес-план, бізнес-пропозиції
Потреби ринку
Джерела фінансування
Потенційні інвестори

⁶⁶ Хименко О.А. Регіональні аспекти інноваційної політики. В: Держінвест України. Інвестиції та інноваційний розвиток. Науково-практичний бюлетень, №1, (2008). – Київ: Зовнішторгвидав України, 2008, с. 47.

Інші функції

Визначення базових потреб на довгостроковий період, створення програм розвитку
Ініціювання інвестиційних процесів у відповідності до програм розвитку, пошук інвесторів, укладення договорів
Координація дій учасників інвестиційних проектів
Моніторинг інвестиційних проектів
Удосконалення законодавчої, нормативної бази у відповідності до норм, правил ринкової економіки

Основні функції такого роду агентств, вказані у вище наведеній схемі, відповідають, на нашу думку, завданням забезпечення цивілізованого та прозорого процесу залучення інвестицій, практичної імплементації спеціальних правових режимів регулювання інвестиційної діяльності, в умовах функціонування зони вільної торгівлі зокрема.

Аналіз виробничої кооперації, поставок сировини, компонентів, технологій та know-how між словацькими та українськими підприємствами енергетики, гірничо-металургійної, автомобільної і електронної промисловості, заходів урядів обох країн щодо подолання депресивності прикордонних та гірських регіонів робить надзвичайно актуальним питання про формування міжнародних кластерів у цих галузях та супровід цих проектів у вигляді відповідних міждержавних угод і програм⁶⁷.

Грунтовні підстави для такого роду висновків дає і успіх створення індустріальних парків та кластерів на території Словацької Республіки та позитивні передумови формування кластеру автомобільної й електронної промисловості в Карпатському регіоні України (на території Закарпатської, Львівської, Волинської та Івано-Франківської областей).

Нааявність у прикордонних районах активних регіональних інноваційних центрів Словацького технічного університету⁶⁸ та Державного агентства інвестицій та інновацій України робить реальним запровадження інноваційної моделі прикордонного співробітництва господарських суб'єктів, наукових установ, для яких головною метою є посилення інтегральної конкурентоспроможності регіонів. Цьому сприятимуть позитивні зміни у формуванні інституцій інноваційного розвитку в Україні (створення технопарків, наукових парків, тощо) та підготовка урядом України проекту Закону України «Про території перспективного розвитку».

⁶⁷ Фонд «Ефективне управління. Кластерний підхід до регіонально-економічного розвитку України. Матеріали семінару. Київ, 27 квітня 2010 року.

⁶⁸ ACSEE. Best practices across partner regions in automotive industry. April 2010. P. 12-13. www.autoclusters.eu

Проект Закону встановлює порядок визначення, функціонування територій перспективного розвитку та умов здійснення господарської діяльності з реалізації інвестиційних проектів на них.

Метою запровадження територій перспективного розвитку є залучення інвестицій у виробництво товарної продукції, зорієнтованої на експорт, розвиток сучасної виробничої та ринкової інфраструктури, створення робочих місць, подолання безробіття.

Проектом Закону визначено:

- порядок визначення території перспективного розвитку;
- повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування на територіях перспективного розвитку;
- повноваження адміністрації території перспективного розвитку;
- умови та особливості провадження господарської діяльності на територіях перспективного розвитку для реалізації інвестиційних проектів загальною вартістю не менше 10 млн. євро кожний;
- порядок реєстрації інвестиційних проектів та видачі свідоцтв;
- контроль за дотриманням суб'єктами господарювання умов виконання зобов'язань щодо реалізації інвестиційних проектів;
- державні гарантії інвесторам;
- порядок скасування рішення про визначення території перспективного розвитку.

Крім того, проектом Закону встановлено, що територією перспективного розвитку є частина території України в межах адміністративно-територіальної одиниці – села, селища, міста, району в місті) з населенням до 50 тис. осіб, на якій на певний період встановлюється спеціальний правовий режим економічної діяльності та спеціальний порядок застосування законодавства України.

На частині території перспективного розвитку запроваджується митний режим спеціальної митної зони на строк 10 років, що визначається окремим рішенням Кабінету Міністрів України для кожної такої території.

Проектом Закону передбачено норму щодо встановлення спрощених процедур отримання суб'єктами господарювання дозволу на провадження господарської діяльності.

Відповідно до законопроекту суб'єкти господарювання, які реалізують на території перспективного розвитку в межах спеціальної митної зони інвестиційні проекти, обов'язково справляють:

- податок на доходи фізичних осіб;
- плату за землю (земельний податок, орендну плату за земельні ділянки комунальної форми власності);
- відрахування з фонду заробітної плати відповідно до законодавства.

Звільняється на 10 років з моменту здійснення першої експортної операції на експорт від оподаткування прибутку, одержаний від реалізації інвестиційних проектів, зареєстрованих у порядку, встановленому проектом Закону⁶⁹.

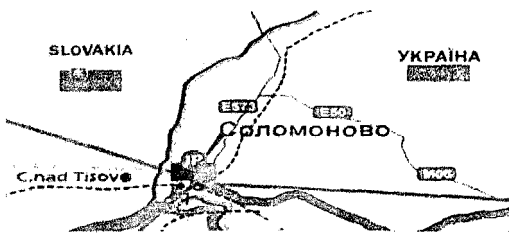
Прийняття проекту Закону дасть змогу залучити інвестиційні ресурси на території перспективного розвитку, створить сприятливі умови для активізації підприємницької діяльності на цих територіях, а також розв'язати існуючі соціально-економічні проблеми, забезпечити створення виробничих підприємств, вироблена товарна продукція яких орієнтована на експорт, створити нові робочі місця та подолати безробіття.

Створення територій перспективного розвитку сприятиме збільшенню кількості конкурентоспроможної продукції, а також підвищенню інтенсивності розвитку підприємництва, зростанню обсягу залучення інвестицій, забезпеченню прискореного соціально-економічного розвитку регіонів, що в результаті надасть можливість збільшити кількість нових робочих місць, підвищити рівень заробітної плати, надходжень до бюджетів усіх рівнів.

Логістично-Індустріальний центр "Соломоново"
на українсько-словацькому кордоні

Міністерство економіки України

Територія: Україна 20 Га
Словаччина 20 Га

Інфраструктура виробництва	
☐ Водопостачання	100 м ³ /доба
☐ Водовідведення	400 м ³ /доба
☐ Опалення/охолодження	400 м ³ /доба
☐ Електроенергетика	1 МВт
☐ Газопостачання	400 м ³ /доба
☐ Теплопостачання	Еквівалент
☐ Залізниця	Вузлові маневрові широкі
☐ Автошляхи	ЄЗП ЄЗП ЄЗП
☐ Контейнерні термінали	Щорічний обсяг вантажів

⁶⁹ За матеріалами Міністерства економіки України.

Саме в українсько-словацькому прикордонні сформувалися території перспективного розвитку – точки високої інвестиційної активності, які потребують підтримки урядів обох країн. Це зокрема Чієрна-над-Тісов (СР) та Соломоново (Україна), де визріли об'єктивні передумови створення масштабного міжнародного транспортно-логістичного комплексу.

У найближчі роки перспективи розвитку Чопсько-Соломонівського промислово-транспортного вузла⁷⁰ на території України будуть пов'язані з ходом реалізації таких проектів як:

- Створення індустріального парку «Соломоново» з будівництвом об'єктів інженерної, транспортної інфраструктури та виробничих потужностей.
- Проектування, будівництво українсько-словацького пункту пропуску «Страж – Чієрна над Тисою» з автодорогою та об'єктами прикордонної інфраструктури.
- Вихід автобану 5-го транспортного коридору з території Словаччини у напрямку Чоп-Соломоново з будівництвом мосту через р. Тиса, ділянки автодороги та об'єктів прикордонної інфраструктури.
- Реалізація міждержавних домовленостей щодо створення транспортно-логістичних комплексів на українській та угорській стороні.
- Відновлення передпроектних робіт по створенню річкового порту на р. Тиса.
- Участь українського та міжнародного капіталу в будівництві електрометалургійного комбінату «Ворскла Стіл» на території індустріального парку в українсько-угорському прикордонні.

Надзвичайно привабливим з точки зору перспектив міжнародного проекту продовження «широкої» колії до м. Відень, Австрія, виглядає залізничний перехід в районі станцій Павлово (Україна) – Матьовце (СР), де проходить широка колія від станції Ужгород-3 до Кошице, в безпосередній близькості до якої з української сторони започаткована територія перспективного розвитку електронної та автоагрегатної промисловості та здійснюється реконструкція ліній експортних енергомереж високої напруги.

Метою української Програми з логістики є визначення перспектив та моделювання транспортно-логістичних центрів, в тому числі транскордонних, вдосконалення технологій міжнародних перевезень за принципами логістичних товаропровідних систем із залученням органів місцевого самоврядування та інституцій транскордонного співробітництва. Програмою створення

⁷⁰ За матеріалами Карпатського регіонального центру Державного Агентства інвестицій та розвитку України.

Потенційний індустріальний парк електронної промисловості

с. Розівка

індустріальних парків передбачається їх створення, в якості «дзеркальних» по обидві сторони кордону⁷¹.

Взаємодопомога функціональних можливостей індустріальних центрів та логістичних парків значно збільшує їх конкурентноспроможність у залученні інвестицій: індустріальні парки створюють додаткові замовлення на перевезення для суб'єктів логістики, а розвинена транспортна інфраструктура, наявна в логістичних центрах, приваблює інвесторів до індустріальних парків.

Така система індустріальних парків з елементами логістики, в тому числі транскордонних, стане основою формування регіонального кластеру, який разом з іншими аналогічними структурами на кордонах України зі Словаччиною, іншими країнами ЄЕС та ЄЕП увійде в кластер національних проєктів.

За розрахунками Робочої групи з підготовки проєкту закону «Про індустріальні парки», розробленого за участі Державного агентства з інвестицій та управління національними проєктами України, представниками ділових кіл, що здійснюють співпрацю і в українсько-словацькому прикордонні, який готується до прийняття Верховною Радою України у другому читанні, на один індустріальний парк планується залучення не менше 200,0 млн. дол. США інвестицій. Очікується створення від десяти до кількох десятків компаній та від

⁷¹ <http://zak-rada.gov.ua/>

2,5 до 10 тисяч нових робочих місць. Ця програма дозволить створити понад 300 тисяч робочих місць та залучити в економіку України не менше 8 млрд. дол. США прямих іноземних інвестицій протягом найближчих 4-5 років.

Законопроект «Про індустріальні (промислові) парки» враховує досвід Словаччини та інших країн Центрально-Східної Європи і спрямований на суттєве скорочення «часу до ринку» при створенні виробничих об'єктів до 6 місяців. Ухвалення законопроекту насамперед передбачає суттєве спрощення процедури отримання дозволів та ліцензій. Ці функції на території індустріальних парків візьмуть на себе керуючі компанії, які й представлятимуть інтереси інвесторів у стосунках з погоджувальними і контролюючими органами⁷².

Створення транскордонних індустріальних парків з елементами логістики у прикордонних областях України та Словаччини поглибить кооперацію між суб'єктами господарювання України та країн Євросоюзу, підвищить конкурентоспроможність регіонів, покращить стимулювання інвестиційної активності, забезпечить сталий розвиток територій на базі інноваційного розвитку економіки та впровадження новітніх технологій.

Вищевказані та інші точки високої інтеграційної активності на українсько-словацькому кордоні заслуговують, з нашого погляду, на застосування до них з боку урядів України та Словаччини статусів міжнародних (спільних) утворень за зразком прикордонних індустріальних парків, логістичних та туристичних кластерів, притаманних спільній інвестиційно-інноваційній діяльності ділових кіл ряду європейських країн.

Аналіз потенціалу інвестиційно-інноваційної складової українсько-словацького співробітництва, у тому числі у прикордонних регіонах, вимагає цілого ряду додаткових рекомендацій на адресу органів державної влади та місцевого самоврядування України. З огляду на активний переговорний процес щодо утворення зони вільної торгівлі між Україною та Євросоюзом, невідкладними, на нашу думку, є:

- Приведення схеми інвестиційних процесів у відповідність до стандартів ринкової економіки. Розробка і ухвалення Державної стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку та Інвестиційного Кодексу України;
- Вдосконалення податкових та митних режимів для суб'єктів інвестиційної та інноваційної діяльності на території України, зокрема прикордонних територіях, у відповідності до стандартів ЄЕС, Кіотської Конвенції щодо

⁷² Ольга Єгорова. Перспективи запровадження нових форм спеціальних правових режимів економічної діяльності в Україні: нормативно-правовий аспект. In: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/March2010/12.htm> <http://ukrproject.gov.ua/news/industrialni-parki-krok-do-pokrashchenya-investitsiinogo-klimatu>

спрощення та гармонізації митних процедур та отриманого на цій базі нашими словацькими партнерами досвіду стимулювання інвестиційної та інноваційної активності;

- Надання інвесторам гарантій щодо стабільності законодавчої бази протягом тривалого періоду та прозорих процедур її змін;
- Резервування земельних ділянок державної власності для реалізації інвестиційних проектів промислового виробництва (Greenfield), розміщення індустріальних парків, логістичних центрів в умовах створення ринку землі;
- Цілеспрямована передача застарілих підприємств державної та комунальної власності для здійснення проектів реконструкцій (Brownfield);
- Укладання трьохсторонніх договорів на реалізацію інвестиційних та інноваційних проектів з фіксованою відповідальністю: Держава – інвестиційний клімат, гарантії, стимули, інфраструктура; Інвестор – капіталовкладення, обсяги, розрахунки з бюджетами і фондами, робочі місця; Місцеве самоврядування – земельні ресурси, місцева інфраструктура, сприяння у рекрутингу персоналу.

Щодо змісту Інвестиційного Кодексу України, положення якого повинні, на нашу думку, бути незмінними мінімум 15 років, то він міг би містити такі розділи як:

- Загальні положення;
- Державні гарантії захисту інвестиційної та інноваційної діяльності;
- Державна підтримка та стимулюючі режими інноваційної діяльності;
- Державна підтримка та стимулюючі режими інвестиційної діяльності в базових галузях економіки (енергетика, сільське господарство, транспорт, житлово-комунальне господарство, ін..);
- Державна підтримка та стимулюючі режими інвестиційної діяльності в пріоритетних галузях економіки (загальнодержавні, регіональні пріоритети);
- Державна підтримка та стимулюючі режими інвестиційної діяльності в територіально-господарських утвореннях;
- Регулювання та управління інвестиційно-інноваційною діяльністю;
- Прикінцеві положення.

Реновація системи спеціальних правових режимів інвестиційної діяльності, доопрацювання нормативно-правової бази їх застосування в Україні, узгодження з *acquis communautaire* форм державної допомоги для суб'єктів господарювання, які застосовують такого роду режими, позитивно позначається на ході створення та функціонування зони вільної торгівлі з ЄЕС та підвищенні інвестиційної привабливості України.

Vladimír BENČ
Svitlana MYTRYAYEVA

(editori)

**Cesta k zóne voľného obchodu
medzi EÚ a Ukrajinou:
výzvy a príležitosti pre obchod
a investície**

CESTA K ZÓNE VOĽNÉHO OBCHODU MEDZI EÚ A UKRAJINOU: VÝZVY A PRÍLEŽITOSTI PRE OBCHOD A INVESTÍCIE

Vladimír Benč
Svitlana Mytryayeva
(editori)

Autori:
Per Botolf Maurseth, Volodymyr Holovko, Igor Žygir, Dmytro Pokryška,
Oleksij Moldovan, Volodymyr Prychod'ko

Prešov/Užhorod, apríl 2011

© Research Center of the Slovak Foreign Policy Association, n. o. (RC SFPA)
Hviezdoslavovo nám. 14
811 02 Bratislava
Slovak Republic
www.sfpa.sk

Grafický dizajn a tlač: ADIN, s.r.o.

Bez jazykových korektúr.

**norway
grants**

Publikácia bola vydaná vďaka podpore Nórskeho finančného mechanizmu a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky (www.eeagrants.sk). Publikácia bola vypracovaná v rámci projektu «Slovak-Ukraine Research and Educational Centre (SUREC) - NFM SK 0105» (www.sfpa.sk/surec).

ISBN 978-80-89356-20-1

Vladimír BENČ
Svitlana MYTRYAYEVA

(editori)

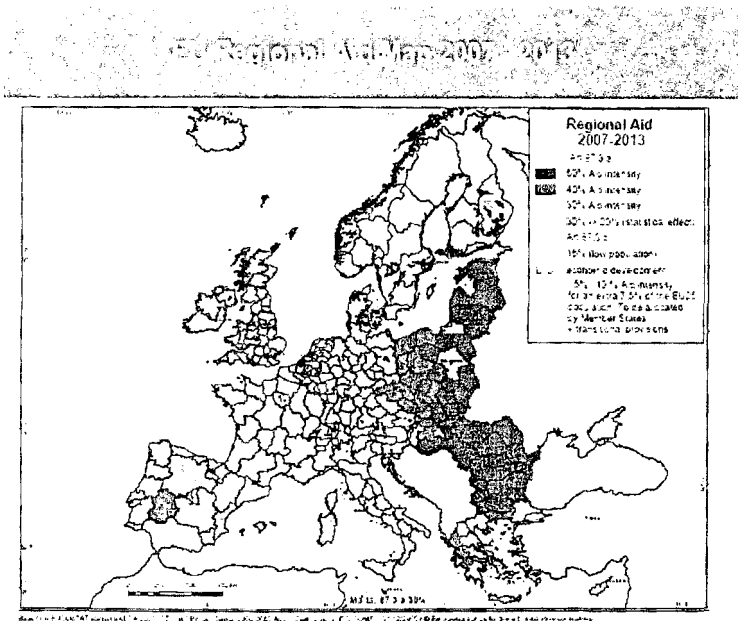
**Cesta k zóne voľného obchodu
medzi EÚ a Ukrajinou:
výzvy a príležitosti pre obchod
a investície**

Obsah

Integrácia bez členstva – ekonomické vzťahy medzi Nórskom a EÚ	6
<i>Per Botolf Maurseth</i>	
Možnosti zón voľného obchodu pre Ukrajinu: EÚ, Colná únia Euroázijského ekonomického spoločenstva, Spoločenstvo nezávislých štátov	46
<i>Volodymyr Holovko</i>	
Rokovania o zóne voľného obchodu medzi EÚ a Ukrajinou: je to výhodný obchod?.....	66
<i>Igor Žygir</i>	
Analýza obchodu medzi EÚ a Ukrajinou	84
<i>Dmytro Pokryška</i>	
Smerovanie a priority zvýšenia investičnej aktivity medzi EÚ/Slovenskom a Ukrajinou	103
<i>Oleksij Moldovan</i>	
Renovácia špeciálnych právnych režimov investičnej činnosti – aktuálna potreba pre Ukrajinu	119
<i>Volodymyr Prychod'ko</i>	
Reforma podnikateľského prostredia na Ukrajine	135
<i>Oleksij Moldovan</i>	

hnutosť diverzifikácie výroby a prekonanie depresivity a nerovnomernosti rozvoja jednotlivých území⁵⁸.

Vážnu rolu na stimulácii odvetvového rozvoja ekonomiky krajiny a prekonaní regionálnych disproportii hrá aj ten fakt, že samosprávne kraje Slovenskej republiky sú recipientmi cieľovej pomoci regionálnemu rozvoju predpokladanej v rozpočte Európskej únie na roky 2007-2013, ktorá umožňuje kompenzovať náklady investorov na rozvoj infraštruktúry, prípravu personálu a iné ciele pri realizácii projektov rozvoja výroby a vytvorenia pracovných miest v týchto regiónoch. Vysoká intenzita takýchto platieb je zobrazená nižšie.

Polish Information and Foreign Investment Agency

Ekonomika Ukrajiny a jej regiónov má veľkú zdrojovú a investičnú atraktivitu.

Positívne možnosti pre ukrajinsko-slovenskú spoluprácu dodá vstup Ukrajiny do Svetovej obchodnej organizácie a jej pričlenenie k európskemu energetickému trhu. Je nádej, že v najbližšej dobe po podpísaní dohôd medzi Ukrajinou a Európskou úniou o režime voľného obchodu, bezvízovom režime a získaní Ukrajinou štatútu asociovaného člena európskeho spoločenstva zaznamená dvojstranná spolupráca nové kvalitné zmeny. Podpísanie dohôd Ukrajiny a Eu-

⁵⁸ Жаліло Я.А., Бабанін О.С., Белінська Я. В. та ін. (За ред. Жаліло Я.А.). Економічна криза в Україні. - Київ: НІСД, 2009, с. 4-21.

rópskej únie o týchto otázkach bolo v každoročnom liste ukrajinského prezidenta ukrajinskému národu zaradené medzi najväčšie priority zahraničnej politiky Ukrajiny⁵⁹.

Negatívne a súčasne podnecujúce faktory pre Ukrajinu sú veľká opotrebovanosť základných fondov a infraštruktúry, nevyhnutnosť definitívneho formovania trhu s pôdou. Aktuálne sú čo najrýchlejšia implementácia nového Daňového Kódexu, schválenie stabilnej legislatívy ohľadne stimulácie a garancie zahraničných investícií, zavedenie administratívnej, súdnej a vzdelávacej reformy, prechod k pozitívnemu zdravotníctvu.

Na vyššej politickej úrovni sa neraz konštatovala nevyhnutnosť renovácie nástrojov realizácie investičnej politiky Ukrajiny a špeciálnych právnych režimov stimulácie investičnej činnosti v rokoch 2010-2011.

Politickú vôľu na vytvorenie na Ukrajine priaznivého investičného prostredia, transformáciu investičnej činnosti na hnací motor modernizácie štátu a jeho ekonomiky predemonštrovala prezentácia investičnej reformy, ktorá sa uskutočnila 6. apríla 2011 pod záštitou prezidenta Ukrajiny V. F. Janukovyča a za účasti vyššieho politicko-štátneho zriadenia⁶⁰.

Ako pozitívny signál na adresu medzinárodných a domácich investorov zazneli konkrétne vyhlásenia o obnove činnosti špeciálnych ekonomických zón a území prioritného rozvoja, o nevyhnutnosti uplatňovať zásady klastrového rozvoja ekonomiky, o iniciatíve uskutočniť v roku 2022 v ukrajinských Karpatách Zimné olympijské hry.

Bol prerobený systém riadenia investičnej činnosti v podobe Pracovnej skupiny pre otázky realizácie národných projektov pri Administrácii prezidenta Ukrajiny, Ministerstiev ekonomického rozvoja a obchodu, infraštruktúry a vzdelávania, vedy, mládeže a športu, štátnych Agentúr investícií a rozvoja a inovácií.

Dôležitým krokom liberalizácie investičného prostredia sa stal schválený zákon Ukrajiny „O urbanistickej činnosti“ a oslobodenie od dane zo zisku hotelov a turisticko-rekreačných zariadení.

Vláda stanovila priority odvetví rozpočtovej a administratívnej podpory (konštruovanie lietadiel, výstavba lodí, poľnohospodársko-priemyselný komplex, energetika). Realizujú sa postupné opatrenia na zjednodušenie procesov systémov získavania povolení. Na princípoch štátno-súkromného partnerstva sa realizujú

⁵⁹ Послання Президента України Віктора Януковича до українського народу (з Експертною доповіддю НІСД «Україна XXI століття. Стратегія Реформ і суспільної консолідації») укладач А.В.Єрмолаєв. – К.: НІСД, 2010. – с.17-18.

⁶⁰ <http://www.president.gov.ua/news/19730.html>

rozsiahle opatrenia na obnovu dopravnej, hotelovej a športovej infraštruktúry počas príprav na Majstrovstvá Európy vo futbale v roku 2012.

V parlamente a na Ministerstve ekonomiky a obchodu sa rodí koncepcia Zákona Ukrajiny „O špeciálnych (voľných) ekonomických zónach na území prioritného rozvoja Ukrajiny“, projekt Zákona Ukrajiny „O exportno-výrobnej zóne Zakarpatska“⁶¹, projekty zákonov „O industriálnych (priemyselných) parkoch“⁶² a „O území perspektívneho rozvoja“.

Za podpory Zakarpatskej a Sumskej oblastnej štátnej administrácie sa prakticky realizujú projekty industriálnych parkov autoagregátneho priemyslu v obci Solomonovo v Užhorodskom okrese Zakarpatskej oblasti a na území priemyselného areálu Verejnej akciovej spoločnosti „Svema“ a.s. v meste Šostka v Sumskej oblasti⁶³.

Súčasne treba skonštatovať, že pod vplyvom prvoradých potrieb neutralizácie krízových javov v ekonomike a úloh prekonať rozpočtový deficit, inventarizácia platných a inštitucionalizácia nových nástrojov stimulácie investičnej aktivity ešte stále nepatria medzi prvoradé otázky zákonotvornej a predpisujúcej činnosti Najvyššej Rady a Vlády Ukrajiny. Svedčí o tom aj obmedzené spektrum efektívnych a nádejných preferencií pre investora v normatívno-inštruktívnych aktoch vlády.

Dodnes ešte platia niektoré časti Zákonov o špeciálnej economickej zóne a území prioritného rozvoja, zrušených ešte v roku 2005. Poriadok vytvorenia a činnosti špeciálnych colných zón v súlade s požiadavkami Kjótskeho protokolu o zjednotení a harmonizácii colných procesov je zahrnutý do platného Colného kódexu Ukrajiny. Boli stanovené kritériá pre dovoz na Ukrajinu energeticky úsporných zariadení, ktoré sa na Ukrajine nevyrábajú, pre novozaložené podniky a to bez platenia dovozného DPH a cla. Za pozitívny treba považovať systém vládnej podpory investičných projektov predpokladaný nariadením Kabinetu ministrov č. 308 zo dňa 13.03.2011.

Ako neraz medzinárodní experti poznamenávali, v praxi investičnej činnosti na území Ukrajiny sa neprekonali rudimenty plánovo-direktívneho systému a ručného riadenia investičného procesu, nadmierne daňové, sociálne a infraštruktúrne zaťaženie investora, značné prekážky v zabezpečení civilizovaného prístupu investora k pozemkom a iným druhom prírodných zdrojov, platnej inžinierskej infraštruktúry na územiach realizácie investičných projektov.

⁶¹ <http://ukrproject.gov.ua/news/ndustrialni-parki-krok-do-pokrashchennya-investitsiinogo-klimatu>

⁶² http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_2?id=&pf3516=3071&skl=7

⁶³ http://gska2.rada.gov.ua:7777/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=39668

Aktuálnymi v terajšom štádiu sú svetovej praxi vlastné formy súčinnosti investorov a orgánov štátnej výkonnej moci a miestnej samosprávy. To je uvedené nižšie:

- Započítanie hodnoty projektových, stavebných prác na zriadenie colnej infraštruktúry a jej pripojenie k inžinierskym sieťam do budúcich platieb z dane zo zisku;
- Oslobodenie od podielovej účasti na rozvoji inžinierskej sociálnej infraštruktúry na území obcí, okresov;
- Náhrada časti nákladov podnikov (do 50%) na prípravu a rekvalifikáciu kádrov;
- Rezervácia pozemkov pre realizáciu investičných projektov s minimálnymi sadzbami nájomného, alebo kúpno-predajnej ceny, prevodom koncesie.

Prejavujú konzervatívneho prístupu štátneho zriadenia k práci s investormi sú uvedené nižšie v porovnávacíj tabuľke, vytvorenej na základe pozorovaní špecialistov Agentúry Medzinárodného rozvoja USA, Medzinárodnej Finančnej Korporácie a Svetovej Banky.⁶⁴

Schéma realizácie investičného procesu za podmienok trhového a administratívno-regulovaného systému

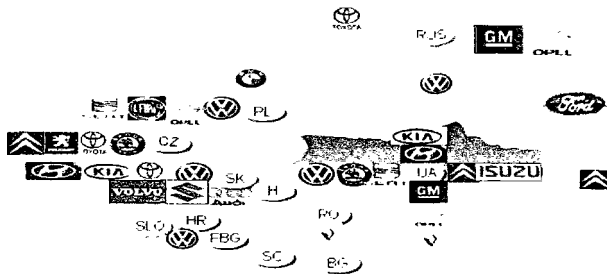
Etapy investičných procesov	Trhový systém	Administratívno-regulačný systém
Motivácia investičnej činnosti	Rozvoj štátu, medzinárodná prestíž štátu, bezpečnosť, obrana, sociálne programy, prírastok súkromných investorov, rozvoj malého, stredného podnikania, zavedenie inovácií.	Posilnenie štátnej moci, priorita skupiny „A“ nad skupinou „B“. Zvýšenie nákladov na výrobnoprekladací komplex a administratívu.
Predpokladanie a programovanie investícií	Podpora štátneho programu v konkrétnych smeroch rozvoja vedy a techniky, rozvoja základných a prioritných odvetví ekonomiky.	Komplexný program rozvoja vedeckotechnického progresu na 20 rokov. Základné smery ekonomického a sociálneho rozvoja na 5-10 rokov. Schémy rozvoja a rozmiestnenia odvetví regiónov na 15 rokov.
Odôvodnenie účelovosti investícií	Ohodnotenie investičných rizík. Rozpočítanie kapitálu. Výpočty životného cyklu investícií. Vypracovanie podnikateľských plánov investičných projektov.	Vypracovanie odvetvových schém rozvoja a rozmiestnenia. Rozhodnutie výkonných orgánov vlády. Výpočet ukazovateľov celkovej a porovnávacíj efektivity vloženia kapitálu a ich porovnanie s predpismi.

⁶⁴ FIAS. Special Economic Zones. Performance, lessons, learned, and implications for zone development. April 2008. The World Bank Group. 1818 H Street, NW. Washington, DC 20433. P. 50-54,68. Available online at www.fias.net. USAID. Проект з питань вступу України до СОТ та сприяння інвестування. Покращення промислової бази України та залучення прямих іноземних інвестицій: розвиток індустриальних парків. 27 березня 2006 р. С. 20-26.

Poistenie investícií	Štátny systém poistenia inovácií. Súkromný systém poistenia investícií.	Chýba.
Štátna regulácia investičného procesu	Daňové úľavy a prázdniny, subsídie a subvencie, amortizačné úľavy, stimulačné režimy investičnej činnosti, štátna úverová politika centrálnych bánk.	Chýba.
Plánovanie	Stanovenie štátnych priorít. Indikatívne plánovanie.	Vypracovanie perspektívnych a súčasných plánov kapitálových vkladov a stavebno-montážnych prác, projektovo-skúšobných prác v odvetvových prierezoch. Vypracovanie a schválenie investičných listov výstavby.
Financovanie	Financovanie z rozpočtu sociálnych programov a obrany. Štátna dotácia podnikania. Súkromný a akcionársky kapitál.	Vypracovanie plánov financovania kapitálových vkladov. Vytvorenie ústredných fondov vkladov ministerstiev a rezortov. Štátne úverovanie výstavby.
Projektovanie	Vypracovanie projektov súkromnými inžiniersko-consultingovými firmami, developerskými firmami. Vypracovanie projektov na konkurznej podstate a ich realizácia cez tendre.	Štátne projektové inštitúty, perspektívne a súčasné plány projektovo-skúšobných prác, zoznamy projektovo-skúšobných prác pre budúcu výstavbu. Úloha na projektovanie. Štátna normatívna tvorba cien.
Zabezpečenie investícií materiálo-surovinovou základňou	Veľkoobchodné dodávky cez tovarovo-surovinové burzy. Kompletne dodávky na základe priamych komerčných dohôd.	Rozdelenie štátnym plánom dôležitých druhov produkcie. Fondovanie zdrojov. Zásobenie cez územné orgány materiálo-technického zásobovania.
Osvojenie investícií	Výstavba objektov „na kľúč“ projektovými stavebnými firmami (developermi) na základe kontraktov s investormi.	Vykonalenie prác dodávateľskými a ekonomickým spôsobom podľa plánov kapitálovej výstavby a dohôd s hlavnými dodávateľskými a subdodávateľskými organizáciami.
Príprava k výrobe produkcie	Chýba.	Uvedenie do prevádzky v období pred spustením do prevádzky a po zavedení objektov do prevádzky.
Predbežné uvedenie do prevádzky.	Chýba.	Schválenie objektov pracovnými komisiami.
Konečné uvedenie do prevádzky.	Schválenie objektov investormi s garančnými termínmi.	Schválenie objektov štátnymi komisiami.

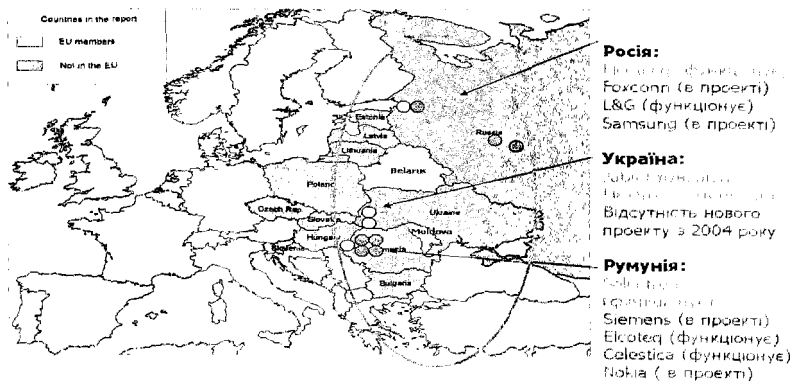
V pokrízovom období v prostredí esteblishmentu oboch krajín je stále viac sympatizantov toho, že imperatívom na prekonanie dôsledkov krízy, vytvorenie nádejného základu pre zabezpečenie stáleho rozvoja a zvýšenie kvality života tak pre Slovensko ako aj pre Ukrajinu je posun k ekonomike založenej na vedomostiach a inováciách.

Pohyb investícií v smere na východ Výroba automobilov a autobusov: Stredná a Východná Európa

Hľadanie nových orientácií ukrajinsko-slovenskej spolupráce vedie k istému skonštatovaniu, že ekonomiky Ukrajiny a Slovenska, konkrétne ich pohraničné regióny sú jedným z najatraktívnejších predmetov svetového outsourcingu v Strednej a Východnej Európe, konkrétne v takých odvetviach strojárstva ako sú automobilový elektro-technický a elektronický priemysel, výroba pre nich nevyhnutných komponentov⁶⁵.

Pohyb investícií v smere na východ: Elektronický priemysel

*Росія – Rusko; Україна – Ukrajina; Румунія – Rumunsko;
Функціонує – funguje; в проєкті – projektuje sa; Відсутність нового проекту
з 2004 року – Absencia nového projektu od roku 2004*

⁶⁵ Mapa je vytvorená podľa materiálov Zakarpatskej investičnej agentúry 2004-2007.

Ukrajinsko-slovenské pohraničie ako lákavé predmostie svetového outsourcingu sa opiera na blízkosť ukrajinských a slovenských podnikov k potenciálnym spotrebiteľom, rozličné dopravno-logistické možnosti pre zabezpečenie celého komplexu multimodálnych prepráv, vysokú úroveň rozvoja existujúcej dopravnej siete vo forme železníc, automobilových ciest, vodných a vzdušných trás a ich vysoký investičný rating zaručený členstvom v 5-om Kritskom dopravnom koridore.

Veľký priestor pre spoluprácu na investičnom a inovačnom rozvoji predstavujú pohraničné regióny oboch krajín, ktoré majú značný a v nedostatočnej miere pre tieto ciele využívaný vedecko-technický potenciál.

Adekvátnou odpoveďou orgánov štátnej výkonnej moci a miestnej samosprávy Ukrajiny a Slovenska na túto problematiku bolo prijatie strednodobých (na obdobie do roku 2017) regionálnych programov stáleho rozvoja regiónov a rámcových dohôd o cezhraničnej spolupráci, v ktorých sa predpokladá aktivizácia medzinárodnej spolupráce v investično-inovačných projektoch. Tomuto cieľu zodpovedá rozšírenie v pohraničných regiónoch činnosti siete štátnych, komunálnych a korporatívnych regionálnych inovačných centier, investičných agentúr a agentúr regionálneho rozvoja⁶⁶.

SCHÉMA

činnosti Agentúry pre investície a riadenie investičných procesov

Vytváranie databáz

Legislatívna, normatívna základňa
Majetok, technický, technologický potenciál
Kádrový potenciál
Podnikateľský plán, podnikateľské ponuky
Potreby trhu
Zdroje financovania
Potenciálni investori

⁶⁶ Хименко О.А. Регіональні аспекти інноваційної політики. В: Держінвест України. Інвестиції та інноваційний розвиток. Науково-практичний бюлетень, №1, (2008). – Київ: Зовнішторгвидав України, 2008, с. 47.

Iné funkcie

Stanovenie základných potrieb na dlhodobé obdobie, vytvorenie programu rozvoja
Iniciovanie investičných procesov v súlade s programom rozvoja, hľadanie investorov, uzatváranie zmlúv
Koordinácia činností účastníkov investičných projektov
Monitoring investičných projektov
Zdokonalenie legislatívnej a normatívnej základne v súlade s normami a pravidlami trhovej ekonomiky

Základné funkcie takých agentúr sú uvedené vyššie v tabuľke a podľa nás zodpovedajú úlohám zabezpečenia civilizovaného a transparentného procesu pritiahnutia investícií, praktickej implementácii špeciálnych právnych režimov regulácie investičnej činnosti, konkrétne za podmienok fungovania zóny voľného obchodu.

Analýza výrobnjej kooperácie, dodávok suroviny, komponentov, technológií a know-how medzi slovenskými a ukrajinskými podnikmi energetického, banskohutnickeho, automobilového a elektronického priemyslu, vládných opatrení oboch krajín na prekonanie depresívnosti pohraničných a horských regiónov robí mimoriadne aktuálnou otázkou o formovaní medzinárodných klasterov v týchto odvetviach a sprevádzanie týchto projektov vo forme príslušných medzinárodných dohôd a programov⁶⁷.

Opodstatnenie pre také závery dáva aj úspech vytvorenia industriálnych parkov a klasterov na území Slovenskej republiky a pozitívne predpoklady formovania klasteru automobilového a elektronického priemyslu v Karpatskom regióne Ukrajiny (na území Zakarpatskej, Ľvovskej, Volynskej a Ivano-Frankovskej oblasti).

Prítomnosť aktívnych regionálnych inovačných centier Slovenskej technickej univerzity⁶⁸ a štátnej agentúry investícií a inovácii Ukrajiny v pohraničných okresoch robí reálnym zavedenie inovačného modelu pohraničnej spolupráce hospodárskych subjektov a vedeckých inštitúcií, ktorých hlavným cieľom je posilniť integrálnu konkurencieschopnosť regiónov. Tomu napomáhajú pozitívne zmeny v formovaní inštitúcií inovačného rozvoja na Ukrajine (vytvorenie technických parkov, vedeckých parkov a pod.) a príprava ukrajinskou vládou návrhu zákona „O území perspektívneho rozvoja“.

⁶⁷ Фонд «Ефективне управління. Кластерний підхід до регіонально-економічного розвитку України. Матеріали семінару. Київ, 27 квітня 2010 року.

⁶⁸ ACSEE. Best practices across partner regions in automotive industry. April 2010. P. 12-13. www.autoclusters.eu

Návrh zákona zavádza poriadok definovania a fungovania území perspektívneho rozvoja a podmienky realizácie hospodárskej činnosti a realizácie investičných projektov na nich.

Cieľom zavedenia území perspektívneho rozvoja je pritiahnutie investícií do výroby tovarovej produkcie orientovanej na export, rozvoj súčasnej výrobnjej a trhovej infraštruktúry, vytvorenie pracovných miest, prekonanie nezamestnanosti.

Návrh zákona definuje:

- Poriadok definovania území perspektívneho rozvoja;
- Splnomocnenie Rady ministrov Autonómnej republiky Krym, miestnych štátnych administrácií a orgánov miestnej samosprávy na územiach perspektívneho rozvoja;
- Splnomocnenie administrácie území perspektívneho rozvoja;
- Podmienky a zvláštnosti realizácie hospodárskej činnosti na územiach perspektívneho rozvoja pre realizáciu investičných projektov s celkovou hodnotou viac než 10 mil. EUR na každého;
- Poriadok registrácie investičných projektov a vydania osvedčení;
- Kontrola dodržiavania hospodárskymi subjektami podmienok plnenia záväzkov týkajúcich sa realizácie investičných projektov;
- Štátne garancie investorom;
- Poriadok zrušenia rozhodnutia o určení územia perspektívneho rozvoja.

Okrem toho, návrh zákona stanovuje, že územím perspektívneho rozvoja je časť územia Ukrajiny v rámci administratívno-územnej jednotky – obce, osady, mesta, mestskej časti s počtom obyvateľov do 50 tisíc osôb, na ktorej sa na určitú dobu zavádza špeciálny právny režim ekonomickej činnosti a špeciálny poriadok aplikácie legislatívy Ukrajiny.

Na časti územia perspektívneho rozvoja sa zavádza colný režim špeciálnej colnej zóny na dobu 10 rokov, čo sa stanovuje konkrétnym rozhodnutím Kabinetu ministrov Ukrajiny pre každé také územie.

Projekt Zákona navrhuje normu stanovenia zjednodušených procesov získania povolenia na hospodársku činnosť.

Podľa návrhu zákona hospodárske subjekty, ktoré realizujú investičné projekty na území perspektívneho rozvoja v rámci špeciálnej colnej zóny, povinne odvádzajú:

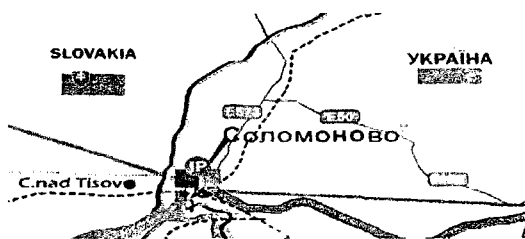
- Daň z príjmov fyzických osôb;
- Úhradu za pozemok (daň z pozemku, nájomné za pozemky v komunálnom vlastníctve);
- Zrážky zo mzdy v súlade s legislatívou.

Na dobu 10 rokov od realizácie prvej exportnej operácie sa oslobodzuje od zdanenia zisk, získaný z realizácie investičných projektov zaregistrovaných podľa pravidiel stanovených v návrhu zákona⁶⁹.

Prijatie návrhu zákona umožní pritiahnúť investičné zdroje na územia perspektívneho rozvoja, na týchto územiach vytvorí priaznivé podmienky pre podnikateľskú činnosť a taktiež rozviaže existujúce sociálno-ekonomické problémy, zabezpečí vytvorenie výrobných podnikov, ktorých vyrobená tovarová produkcia je určená na export, vytvorí nové pracovné miesta a prekoná nezamestnanosť.

Vytvorenie území perspektívneho rozvoja pomôže zvýšiť objem konkurencieschopnej produkcie a taktiež zvýšiť intenzitu rozvoja podnikania, pomôže nárastu objemu pritiahnutých investícií, zabezpečeniu rýchleho sociálno-ekonomického rozvoja regiónov, čo nakoniec umožní zvýšiť počet nových pracovných miest, zvýši úroveň mzdy a príjmov do rozpočtov všetkých úrovní.

Logisticko-industriálne centrum „Solomonovo“ na ukrajinsko-slovenskej hranici

Територія: Україна 20 Га
Словаччина 20 Га

Інфраструктура виробництва	
☐ Вологостаначня	500 м³/доба
☐ Відводвідведення	500 м³/доба
☐ Очистні споруди	400 м³/доба
☐ Електропостачання	2МВт
☐ Газопостачання	400 м³/год
☐ Телекомунікації	Інтернет
☐ Залізниця	Вузья (європейська ширина)
☐ Автодорога	ЄЗД, ЄЗД, ЄЗД
☐ Контейнерні перевезення	Ширококолієва колія, вузькоколієва колія

Карпатський регіональний центр інноваційного розвитку – Karpatské regionálne centrum inováčného rozvoja

Територія – územie; Україна 20 Га – Ukrajina 20 ha; Словаччина 20 Га – Slovensko 20 ha;

Інфраструктура виробництва – Infraštruktúra výroby;

Водопостачання – zásobovanie vodou; Відводвідведення – kanalizácia; Очистні споруди – čističky; Електропостачання – zásobovanie elektrinou; Газопостачання – zásobovanie plynom; Телекомунікації – telekomunikácie; Залізниця – železnica; Автодорога – diaľnica; Контейнерні перевезення – kontajnerová preprava;

Доба – deň (24 h.); МВт MW; год – hodina; цифрові – číselné; вузька (європейська) – úzko-rozchodná (európska); широка – širokorozchodná; Широка, вузька колія – široké, úzke koľaje; автодорога – diaľnica

⁶⁹ Podľa materiálov Ministerstva ekonomiky Ukrajiny

Na samotnom ukrajinsko-slovenskom pohraničí sa vytvorili územia perspektívneho rozvoja – miesta vysokej investičnej aktivity, ktoré potrebujú podporu vlád oboch krajín. Konkrétne sú to Čierna nad Tisou (SR) a Solomonovo (Ukrajina), kde sú objektívne predpoklady na vytvorenie rozsiahleho medzinárodného dopravno-logistického komplexu.

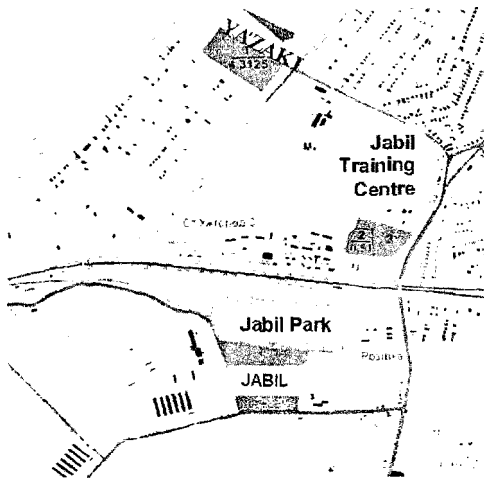
V najbližších rokoch perspektívy rozvoja Čopsko–Solomonovského priemyselno-dopravného uzla⁷⁰ na území Ukrajiny budú spojené s realizáciou takých projektov ako:

- Vytvorenie industriálneho parku „Solomonovo“ s výstavbou objektov inžinierskej, dopravnej infraštruktúry a výrobných možností.
- Projektovanie, výstavba ukrajinsko-slovenského hraničného priechodu „Straž – Čierna nad Tisou“ s diaľnicou a objektmi pohraničnej infraštruktúry.
- Východ z diaľnice 5. dopravného koridoru z územia Slovenska v smere Čop – Solomonovo s výstavbou mosta cez rieku Tisa, časti cesty a objektov pohraničnej infraštruktúry.
- Realizácia medzinárodných dohôd o vytvorení dopravno-logistických komplexov na ukrajinskej a maďarskej strane.
- Obnova predprojektových prác na vytvorenie riečného prístavu na rieke Tisa.
- Účasť ukrajinského a medzinárodného kapitálu na výstavbe elektrohutníckeho kombinátu „Vorskla Stil“ na území industriálneho parku v ukrajinsko-maďarskom pohraničí.

Mimoriadne atraktívnym z pohľadu perspektív medzinárodného projektu pokračovania „širokej“ koľaje do Viedne v Rakúsku vyzerá byť železničný priechod v obvode staníc Pavlovo (Ukrajina) – Maťovce (Slovensko), kde prechádza široká koľaj od stanice Užhorod-3 do Košíc, v bezprostrednej blízkosti ktorej sa z ukrajinskej strany začína územie perspektívneho rozvoja elektronického a autoagregátneho priemyslu a realizuje sa rekonštrukcia vedenia exportnej energetickej siete vysokého napätia.

⁷⁰ Podľa materiálov Karpatského regionálneho centra Štátnej Agentúry investícií a rozvoja Ukrajiny.

Potenciálny industriálny park elektronického priemyslu, obec Rozivka

НЕОБХІДНІ ПОТУЖНОСТІ ІНЖЕНЕРНИХ МЕРЕЖ

	Водопостачання	до 1500 м ³ на добу
	Водовідведення	до 1500 м ³ на добу
	Очисні споруди	до 2000 м ³ на добу
	Електропостачання	25 МВт
	Газопостачання	згідно проєктів
	Телекомунікації	цифрові

Автомобільні дороги, залізничні колії є в наявності.

Необхідні потужності інженерних мереж – потрібny výkon inžinierských sietí;

Водопостачання – zásobovanie vodou; водовідведення – kanalizácia; очисні споруди – čističky; електропостачання – zásobovanie elektrickou energiou; газопостачання – zásobovanie plynom; телекомунікації – telekomunikácie;

До 1500 м³ на добу – až 1500 м³ / deň; МВт – MW; згідно проєктів – podľa projektu; цифрові – číselné

Автомобільні дороги, залізничні колії є в наявності – Cesta pre automobily a železničné koľaje sú k dispozícii.

Cielom ukrajinského Programu logistiky je stanovenie perspektív a modelovania dopravno-logistických centier, vrátane cezhraničných, a to zdokonalením technológií medzinárodnej dopravy podľa princípov logistických distribučných systémov s zapojením orgánov miestnej samosprávy a inštitúcií cezhraničnej spolupráce. Program vytvorenia industriálnych parkov predpokladá ich vytvorenie, ako „zrkadlo“ na oboch stranách hranice⁷¹.

Vzájomná pomoc funkčných možností industriálnych centier a logistických parkov značne zvyšuje ich konkurencieschopnosť v prítiahnutí investícií: industriálne parky vytvárajú ďalšie objednávky na dopravu pre logistické subjekty, a rozvinutá dopravná infraštruktúra, existujúca v logistických centrách priťahuje do industriálnych parkov investorov.

⁷¹ <http://zak-rada.gov.ua/>

Taký systém industriálnych parkov s prvkami logistiky, vrátane cezhraničných, sa stane základom pre vytvorenie regionálneho klastera, ktorý spolu s inými analogickými štruktúrami na hraniciach Ukrajiny so Slovenskom, inými krajinami Európskeho hospodárskeho spoločenstva a Jednotného ekonomického priestoru vstúpi do klastera národných projektov.

Podľa výpočtov Pracovnej skupiny pre prípravu návrhu zákona „O industriálnych parkoch“ rozpracovaného Štátnou agentúrou investícií a riadenia národných projektov Ukrajiny a predstaviteľmi obchodných kruhov spolupracujúcimi na ukrajinsko-slovenskom pohraničí, ktorý sa v druhom čítaní pripravuje na prijatie Najvyššou Radou Ukrajiny, sa do jedného industriálneho parku plánuje pritiahnúť najmenej 200,0 mil. USD investícií. Očakáva sa vytvorenie niekoľko desiatok spoločností a od 2,5 do 10 tisíc nových pracovných miest. Tento program umožní vytvoriť vyše 300 tisíc pracovných miest a v priebehu najbližších 4-5 rokov pritiahnúť do ekonomiky Ukrajiny najmenej 8 mld. USD.

Návrh zákona „O industriálnych (priemyselných) parkoch“ berie do úvahy skúsenosti Slovenska a iných krajín Strednej a Východnej Európy a je zameraný na podstatné skrátenie „času príchodu na trh“ pri vytvorení výrobných objektov a to do 6 mesiacov. Schválenie návrhu zákona najprv predpokladá podstatné zjednodušenie procesu obdržania povolení a licencií. Tieto funkcie na území industriálnych parkov na seba prevezmú riadiace spoločnosti, ktoré budú hájiť záujmy investorov pred povolovacími a kontrolnými orgánmi⁷².

Vytvorenie cezhraničných industriálnych parkov s prvkami logistiky v pohraničných oblastiach Ukrajiny a Slovenska prehĺbi kooperáciu medzi hospodárskymi subjektami Ukrajiny a krajín Európskej únie, zvýši konkurencieschopnosť regiónov, zlepši stimuláciu investičnej aktivity, zabezpečí na základe inovačného rozvoja ekonomiky a zavedenia nových technológií zabezpečí stály rozvoj území.

Vyššie uvedené a iné body vysokej integračnej aktivity na ukrajinsko-slovenskej hranici si z nášho pohľadu zaslúžia od ukrajinskej a slovenskej vlády štatúty medzinárodných (spoločných) útvarov podľa vzoru pohraničných industriálnych parkov, logistických a turistických klasterov, vlastných spoločnej investično-inovačnej činnosti obchodných kruhov radu európskych krajín.

Analýza potenciálu investično-inovačnej zložky ukrajinsko-slovenskej spolupráce, vrátane toho v pohraničných regiónoch, si vyžaduje celý rad dodatočných odporúčaní na adresu orgánov štátnej moci a miestnej samosprávy Ukrajiny. Vzhľadom

⁷² Ольга Єгорова. Перспективи запровадження нових форм спеціальних правових режимів економічної діяльності в Україні: нормативно-правовий аспект. In: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/March2010/12.htm> <http://ukrproject.gov.ua/news/industrialni-parki-krok-do-pokrashchenya-investitsiinogo-klimatu>

na aktívny proces rokování o vytvorení zóny voľného obchodu medzi Ukrajinou a Európskou úniou sú podľa nás neodkladné:

- Zavedenie schémy investičných procesov aby zodpovedala štandardom trhovej ekonomiky. Vypracovanie a schválenie Štátnej stratégie investično-inovačného rozvoja a Investičného kódexu Ukrajiny;
- Zdokonalenie daňových a colných režimov pre subjekty investičnej a inovačnej činnosti na území Ukrajiny, konkrétne na pohraničných územiach, v súlade so štandardmi Európskeho hospodárskeho spoločenstva, Kjótskeho protokolu o zjednodušení a harmonizácii colných procesov a na tomto základe získaných našimi slovenskými partnermi skúseností so stimulovaním investičnej a inovačnej aktivity;
- Poskytnutie garancií investorom ohľadne stability legislatívnej základne v priebehu dlhej doby a transparentných procesov jej zmien;
- Rezervovanie pozemkov vo vlastníctve štátu na realizáciu investičných projektov priemyselnej výroby (Greenfield), rozmiestnenie industriálnych parkov a logistických centier za podmienok vytvorenia trhu s pozemkami;
- Účelový prevod zastaralých podnikov v štátnom a komunálnom vlastníctve pre realizáciu rekonštrukčných projektov (Brownfield);
- Uzatváranie trojstranných dohôd o realizácii investičných a inovačných projektov s fixnou zodpovednosťou: Štát – investičná klíma, garancie, stimuly, infraštruktúra; Investor – vkladanie kapitálu, objemy, výpočty rozpočtov a fondov, pracovné miesta; Miestna samospráva – pozemky, miestna infraštruktúra, pomoc pri výbere personálu.

Čo sa týka Investičného kódexu Ukrajiny, ktorého ustanovenia podľa nás musia byť nemenné minimálne 15 rokov, ten by mohol zahŕňať také časti ako sú:

- Všeobecné ustanovenia
- Štátne garancie ochrany investičnej a inovačnej činnosti
- Štátna podpora a stimulujúce režimy inovačnej činnosti
- Štátna podpora a stimulujúce režimy investičnej činnosti v základných odvetviach ekonomiky (energetika, poľnohospodárstvo, doprava, bytovo-komunálne hospodárstvo, atď.)
- Štátna podpora a stimulujúce režimy investičnej činnosti v prioritných odvetviach ekonomiky (celoštátne, regionálne priority)
- Štátna podpora a stimulujúce režimy investičnej činnosti v územno-hospodárskych útvaroch
- Regulácia a riadenie investično-inovačnej činnosti
- Záverečné ustanovenia

Renovácia systému špeciálnych právnych režimov investičnej činnosti, dopracovanie normatívno-právnej základne ich aplikácie na Ukrajinu, skordinovanie *acquis communautaire* a foriem štátnej pomoci pre hospodárske subjekty, ktoré aplikujú také režimy sa pozitívne odrazia pri vytvorení a fungovaní zóny voľného obchodu s Európskym hospodárskym spoločenstvom a na zvýšení investičnej príťažlivosti Ukrajiny.

Reforma podnikateľského prostredia na Ukrajine

Oleksij Moldovan*

Globálna finančná a hospodárska kríza spôsobila na Ukrajine rýchle ochladenie ekonomickej aktivity, výsledkom čoho je hlboký pokles HDP (o 14,8%) v roku 2009 a investícií do základného kapitálu (o 41,5%). Napriek tomu, že ešte v roku 2010 sa ekonomika začala zvolna obnovovať, investície sa stále znižujú (o 2,9% v januári – septembri 2010 v porovnaní s analogickým obdobím roku 2009).

Investičná stagnácia svedčí nielen o tom, že Ukrajina má problémy s likviditou na domácich finančných trhoch (v dôsledku nerozvinutého investičného trhu a zmrazovania úverovania), ale aj o tom, že podnikanie nemá stimuly na rozšírenie svojej činnosti na Ukrajine. To bolo spojené s nasledujúcimi faktormi:

- **Celkovou nepriaznivou situáciou v ekonomike.** Aj napriek istému oživeniu ekonomiky, je na Ukrajine vysoká inflácia, značný deficit rozpočtu, nárast negatívneho salda obchodnej bilancie, zhoršenie prístupu k úverovým zdrojom, neistota v ekonomickom smerovaní vlády a pod.;
- **Nepriaznivým fiškálnym priestorom,** ktorý sa prejavuje tak vo vysokom daňovom tlaku, ako aj v značných materiálnych nákladoch na vedenie účtovníctva a úhradu daní;
- **Vysokými transakčnými nákladmi,** spojenými so zložitým a zamotaným regulačným systémom;
- **Slabosťou a neúplnosťou formovania inštitucionálneho prostredia** pre podnikanie.

***Oleksij Moldovan** - Riaditeľ odboru peňažno-finančnej stratégie oddelenia ekonomickej stratégie Národného inštitútu strategických štúdií